WKN notat 2008:1

Røds Bruk ballastområde

Utvalgte skjøtselstiltak

Dato: 24.08.2008

WERGELAND KROG NATURKART

Notat 2008:1

Utførende institusjon: Wergeland Krog Naturkart	**Kontaktperson:** Ola Wergeland Krog	
Oppdragsgiver: Fredrikstad kommune	**Kontaktperson:** Tor Christiansen	**Dato:** 24. august 2008

Referanse:

Wergeland Krog, O.M., Bøhmer Olsen, J. & Poelchau, K. 2008. Røds Bruk, utvalgte skjøtselstiltak. *Wergeland Krog Naturkart Notat 2008-1*: 1-11.

Referat:

Wergeland Krog Naturkart har på oppdrag for Fredrikstad kommune gjennomført utvalgte skjøtselstiltak for å bevare ballastområdet Røds Bruk i Fredrikstad. Skjøtselstiltakene er vurdert og prioritert i samarbeid med Tor Christiansen hos oppdragsgiver samt botaniker Jan Ingar I. Båtvik som har fulgt området gjennom en årrekke. Skjøtselstiltakene besto blant annet i fjerning av tre ospeholt som var i ferd med å spre seg utover ballastområdet. Det ble gjort lukingstiltak rundt arter som er spesielt truet som f.eks. tornbeinurt og russestarr.

4 emneord:

Ballastområde
Skjøtselstiltak
Sjeldne arter
Røds Bruk

Forsidebilde:

Oversikt over Røds Bruk ballastområde. Kilde: Norge i bilder.

FORORD

På oppdrag fra Fredrikstad kommune har Wergeland Krog Naturkart gjennomført en rekke prioriterte skjøtselstiltak på Røds Bruk som regnes som kanskje det viktigste ballastområdet i Norden.

Kontaktperson hos Fredrikstad kommune var Tor Christiansen. Prosjektleder for Wergeland Krog Naturkart har vært naturfovaltningskandidat Ola Wergeland Krog. Medarbeidere i feltarbeidet har vært Kläre Poelchau og Jørn Bøhmer Olsen.

Vi vil takke botaniker Jan Ingar I. Båtvik som velvillig stilte opp og kom med faglige innspill og forslag til aktuelle skjøtselstiltak.

Rakkestad, 6. august 2008

Ola Wergeland Krog

INNHOLD

FORORD **3**
1 INNLEDNING **5**
2 LOKALISERING **5**
3 OMRÅDEBESKRIVELSE **5**
4 GJENNOMFØRTE TILTAK **5**
5 OPPFØLGING **7**
6 TAKK **7**

1 INNLEDNING

Røds Bruk regnes av flere botanikere som kanskje det viktigste ballastområdet i Norden. Fredrikstad kommune har et spesielt ansvar for dette området som tross meget sentral beliggenhet har ligget urørt i snart hundre år. I de senere årene har området blitt utsatt for ødelegelser, vesentlig forårsaket av bedriften Steene ståls ekspansjon innover ballasttomta som bla nærmest har utryddet den store forekomsten av tornbeinurt. I tillegg har det de siste årene også blitt observert en stadig økende gjengroing, spesielt av takrør og osp fra kantsonene.

Dette engangstiltaket er satt i gang for å forsøke å bremse opp gjengroingen, men på sikt bør det lages en langsiktig og forpliktende skjøtselsplan for området.

2 LOKALISERING

Ballastområdet ligger på Kråkerøy i Fredrikstad kommune, Østfold fylke. Området ligger inntil Glomma rett sør for arealene til gamle FMV – Fredrikstad Mekaniske Verksted.

3 OMRÅDEBESKRIVELSE

Opprinnelig var Røds Bruk et gruntvannsområde i Glomma. Området ble etterhvert gjenfylt med ballast fra seilskutene som hentet trelast i Plankebyen Fredrikstad. Etter hvert som gruntvannsområdet ble fylt opp ble det brukt til lagringsplass for trelast som ventet på utskiping. På begynnelsen av 1900-tallet ble det dannet et investeringsselskap som begynte å anlegge et seilskipsverft på tomta. Dette prosjektet ble stanset av første verdenskrigs utbrudd. Krigen førte til en rivende teknologisk utvikling og da freden kom var seilskutenes tidsepoke over. Seilskuteverftet ble derfor ikke videreført. Bare rekkene av store betongklosser, fundamentene til de lange slippene, ligger fortsatt der.

Det undersøkte området består vesentlig av åpen og artsrik eng og er på ca 65 daa.

4 GJENNOMFØRTE TILTAK

Hogst av osp

Tre ospeholt har ekspandert kraftig de siste årene. Disse er markert med A,B og C på fig. 1. Flybildet i figur 1 er fra ca. 2003 og her er disse ospeholtene så vidt synlige. Dette viser at ospeholtene har ekspandert kraftig den siste femårsperioden.

I skjøtselstiltaket ble det fjernet noen hundre ospetrær fra små halvmeterhøye skudd til osper med diameter opp til 15 cm og noen få enda større. Verktøyet som ble brukt her var motorsag. For å sikre at alle stubbene ble penslet lot den som hogg alle trærne ligge ved stubben til sprøyting ble foretatt. En stund etter sprøyting skiftet stubben farge og ved oppryddingen ble det kontrollert at stubben var sprøytet før treet ble fjernet. Samtlige stubber ble sprøytet med håndholdt dusjeflaske med Roundup i blandingsforhold 1 del Roundup og to deler vann. Det ble lagt vekt på at sprøytemiddelet kun ble påført stubben og ikke vegetasjonen omkring.

Bilde av ospeholtet før og etter fjerning sees henholdsvis i fig. 2 og 3 nedenfor.

Hogst av morell

Det ble fjernet ca 20 morelltrær der disse hadde spredd seg utover i enga nordover fra de store morelltrærne i sør mot Steene Stål (merket med en D i fig. 1.)

Krattrydding

Det ble også fjernet oppslag av rosekratt over hele området. Dette ble gjennomført med ryddesag utrustet med vanlig sagblad. Rosekrattbuskene ble for det meste liggende der de ble skåret ned da det ikke var mulig å håndtere disse uten kraftig beskyttelsesutstyr, noe vi ikke hadde tilgjengelig. Det største krattet som ble kuttet ned er merket med en E i fig. 1. Før og etter bilder vises i fig. 4 og 5.

Forsøksslått

Det ble slått et område på 10 x 10 meter midt i valurtenga for å se på virkningen av dette på sikt og om ekstensiv slått og fjerning av slått plantemateriale kan være en løsning for å hindre egengjødsling. Dette tiltaket er aktualisert av bla. en økning i nitrogen i nedbør som på sikt kan endre på næringsforholdene i området. Det slåtte arealet er markert med en F i fig. 1 og det ble markert i terrenget med fire hjørnestolper av tre. Bilde av slåtten vises i fig. 6 nedenfor.

Forsøkssprøyting

Takrørskogen i SØ har ser ut til å ha ekspandert kraftig i de senere årene. Takrør er vanskelig å stoppe da de sprer seg med rotutløpere. Takrør ser dessuten ut til å kunne okkupere relativt tørre områder der bestanden har kontakt med våtere arealer gjennom rotsystemet.

Det ble gjort forsøk med sprøyting på bladene i et område på ca. 25 x 25 meter. Det ble brukt håndsprøyte med den blandingen som var foreskrevet for sprøyting på bladverk. Området som ble sprøytet er markert med en G i fig. 1.

Luking tornbeinurt

Det ble foretatt håndluking i og omkring den ene gjenværende forekomsten av tornbeinurt på lokaliteten. Denne forekomsten består av en relativt kraftig busk samt en mindre satellitt, trolig en utløper. Forekomsten er markert med en H i fig. 1. Bildet av forekomsten vises nedenfor i fig. 7

Luking stikkelsbær

En fin stikkelsbærbusk med ”gamle” røde stikkelsbær ble også luket og det ble fjernet oppslag av bringebærkratt inne i stikkelsbærbusken. Denne busken står like inntil forekomsten av tornbeinurt – markert med en H i fig. 1.

Tiltak russestarr

Forekomsten av russestarr er truet av gjengroing og vokser nå bare på en smal stripe på sørsiden av en naken flate med pukkstein. Vegetasjonen i bakkant ble slått i en bredde på ca. 1 meter og det ble håndluket mellom starr-individene. Hovedforekomsten av russestarr er angitt med en I i fig. 1.

Forsøksfelt spiring

For å se hva som kan dukke opp ved blottlegging av naken jord ble all vegetasjon fjernet i en rute på 1 x 1 meter. Ruten ble anlagt i nærheten av forekomsten av tornbeinurt og er markert i terrenget med fire hjørnestolper av tre.

5 OPPFØLGING

De tre forsøksflatene bør følges opp de neste årene for å se på utviklingen. Det bør dessuten legges opp til en årlig kontroll av området slik at det kan settes i verk strakstiltak på mest truede forekomstene som tornbeinurt og russestarr.

6 TAKK

Takk til botaniker Jan Ingar I. Båtvik som på korteste varsel velvillig stilte opp og delte sin solide kunnskap om området og artene der med oss. Takk også til Tor Christiansen i Fredrikstad kommune for deltakelse i planleggingen og til Fylkesmannen i Østfold som har bidratt med initiativ og midler til tiltaket.

Fig. 1. Oversikt over Røds Bruk. Bokstavene markerer de gjennomførte tiltak.

Fig. 2. Ospeholtet ved dammen (markt med en B i fig. 1.) før fjerning.

Fig. 3. Ospeholtet ved dammen (markt med en B i fig. 1.) etter fjerning.

Fig. 4. Rosekrattet i NV før fjerning. (Markert med D i fig. 1.)

Fig. 5. Rosekrattet i NV etter fjerning. (Markert med D i fig. 1.)

Fig. 6. Forsøksslått på hvalurtenga. Markert i terrenget med fire hjørnestolper av tre.

Fig. 7. Den eneste gjenværende forekomsten av tornbeinurt på Røds Bruk etter at ca. 40 planter ble ødelagt av ekspansjonen til Steene Stål.